

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЧУГУЄВО-БАБЧАНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. директора Чугуєво-
Бабчанського лісового фахового
коледжу

Валерій СОЛОДОВНИК

02.09.2024

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОПОМІЖНИХ І СУПУТНИХ ГАЛУЗЕЙ МИСЛИВСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма	Мисливське господарство
Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	205 Лісове господарство

Укладач: БЄЛОВА Людмила Юріївна, викладач Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

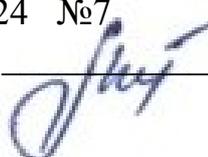
Рецензент: КАЛЬЧЕНКО Олександр Юрійович, викладач Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Редактор: ГРАЙВОРОНСЬКА Зоя Іванівна, методист Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Програма складена на основі освітньо-професійної програми Мисливське господарство для підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 205 Лісове господарство.

Розглянуто і схвалено цикловою комісією спеціальності 205 Лісове господарство Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу.

Протокол від 27. 06. 2024 №7

Голова циклової комісії Надія ЛІТВІНОВА

Погоджено методичною радою Чугуєво – Бабчанського лісового фахового коледжу
Протокол від 28. 06 .2024 №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу – дати студентам теоретичні і практичні знання, необхідні для організації виробництва супутньої і допоміжної продукції мисливських господарств.

Програма курсу передбачає вивчення основ звірівництва, ставкового рибництва, бджільництва, збирання і переробка грибів, ягід, деревних соків.

В ході викладання курсу питання розведення звірів, організації ставкового рибництва та бджільництва повинні бути пов'язані з анатомією та фізіологією промислових звірів та птахів, товарознавством продукції мисливських та звірівницьких угідь, економікою додаткових галузей мисливських угідь.

В залежності від місця знаходження учбового закладу та матеріально-технічної забезпеченості предмета дозволяється вносити обґрунтовані зміни в послідовність вивчення учбового матеріалу та розподіл учбових годин за розділами, темами; в межах загального бюджету часу, що відведений на предмет, а також змінити окремі практичні заняття іншими, схожими за змістом.

Ліси України є національним багатством і за своїм призначенням та місцезосташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні та інші функції, є джерелом різноманітної продукції.

Завдання лісової галузі – примноження лісових багатств країни. На сучасному етапі все більше значення має комплексне використання лісів. В розвитку лісового господарства помітний перехід до широкого використання не тільки деревини, але й інших ресурсів лісу, його корисних властивостей. Це сприяє підвищенню економічного потенціалу лісового господарства і загальної продуктивності лісів.

Переробка скарбів лісу – грибів, ягід, березового соку та іншої продукції дає змогу надати додаткові робочі місця, стати суттєвим фінансовим додатком для підприємства.

Завдання дисципліни «ОДСМГ» – навчити студентів, майбутніх спеціалістів лісової галузі, раціонально і комплексно використовувати усі багатства лісів та підвищувати їх продуктивність, збільшуючи віддачу кожного гектара лісу.

Дисципліна «ОДСМГ» вивчається на теоретичних і практичних заняттях. При вивченні дисципліни передбачена самостійна робота студентів з навчальною, нормативною, довідковою літературою, комп'ютерною технікою. Навички самостійної роботи студенти отримують при постійному контролі і керівництві з боку викладача.

Під час навчання студенти повинні навчитися вирішувати організаційні, технологічні, інші питання, які виникають в процесі виробництва.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен :

знати - види побічних користувань лісом , нормативно- інструктивну документацію по використанню недеревних ресурсів лісу , заходи по їх раціональній експлуатації і відтворенню

вміти - організувати технологічний процес заготівлі недеревної продукції лісу, первинну переробку та транспортування готової продукції ; проводити роз'яснювальну, інформаційно-пізнавальну, виховну роботу серед населення, особливо молоді , щодо екологічного, економічного, рекреаційного значення лісів, важливості їх збереження та примноження, а також по раціональному використанню і відтворенню недеревних ресурсів лісу .

А також набути:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати знання і уміння з лісівничих дисциплін та досліджень й практичний досвід ведення лісового та мисливського господарства у виробничій діяльності.

СК2. Здатність організувати виконання виробничих завдань з ведення лісового та мисливського господарства.

СК7. Здатність реалізовувати ефективні заходи з організації господарства, підвищення продуктивності насаджень, їх біологічної стійкості, ощадливого використання лісових ресурсів.

СК8. Здатність ефективно оцінювати та використовувати лісову продукцію.

СК11. Здатність формувати почуття відповідальності за виконану роботу.

СК12. Здатність формувати екологічне мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля. СК12. Здатність формувати екологічне мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля.

Результати навчання (РН):

РН1. Застосовувати базові гуманітарні, природничо-наукові та професійні знання для вирішення виробничих завдань лісогосподарської галузі.

- PH2. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для використання у професійній діяльності.
- PH3. Знаходити оптимальні рішення у професійній діяльності, аналізувати та впроваджувати результати лісівничих досліджень.
- PH4. Застосовувати знання про процеси росту і розвитку лісостанів, знати сучасні теоретичні та практичні засади ведення лісового, мисливського господарств.
- PH5. Застосовувати сучасні технологічні процеси та необхідне обладнання, інструменти для виконання завдань виробничого процесу з урахуванням збереження довкілля.
- PH9. Вирішувати виробничі проблеми, що виникають у процесі професійної діяльності з технологічних, технічних, правових, екологічних, економічних аспектів залежно від зональних умов.
- PH10. Організовувати та здійснювати управління виробничою діяльністю відповідно до встановлених технологічних вимог з лісовирощування та експлуатації лісових ресурсів.
- PH11. Застосовувати знання з інформаційних та комунікаційних технологій з метою вдосконалення виробничих процесів у лісовому та мисливському господарствах.
- PH12. Впроваджувати у виробництво проєктні рішення на засадах екологічно безпечних технологій та наближеного до природи лісівництва.
- PH13. Організовувати та здійснювати виробничі процеси згідно з вимогами ергономіки та безпечних умов праці.
- PH14. Спілкуватись державною та іноземною мовами, у тому числі з професійних питань.
- PH15. Організовувати та здійснювати роботи, спрямованні на підвищення біологічної продуктивності мисливських угідь.

ПРИБЛИЗНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ теми	Найменування розділу, теми	Кількість годин			
		всього	лекція	практ	самот.
	Вступ	1	1		
	Розділ I. ЛІСОВІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ				
1	Лісовий фонд та лісові ресурси України	5	3		2
	Розділ II. ОСНОВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КОРИСТУВАННЯ				
2	Основи рослинництва, тваринництва	12	8		4
3	Кормові ресурси лісу	6	4		2
4	Закладка плодового саду	6	4	2	
5	Основи бджільництва	10	4	2	4
6	Основи звірівництва	8	4		4
	Розділ III. ХАРЧОВІ ТА ЛІКАРСЬКІ РЕСУРСИ				
7	Дикорослі плоди, ягоди, горіхи, заготівля, первинна переробка та зберігання	12	4	4	4
8	Гриби, переробка і зберігання	10	4	2	4
9	Лікарські рослини та лікарсько-технічна сировина	10	4	2	4
10	Технологія виготовлення деревного вугілля	2	2		
11	Підсочка берези та клена.	9	3	2	4
	Контрольна робота	1	1		
	Разом за 2 курс	90	46	14	30
	Розділ IV. ОСНОВИ СТАВКОВОГО РИБНИЦТВА.				
12	Техніка устрою та біологічні основи ставкового рибного господарства.	5	4		1
13	Корми для ставкових риб.	2	2		
14	Виробничі процеси в ставковому рибництві.	19	14		5
15	Хвороби та вороги риб	3	3		
	Контрольна робота	1	1		
	Разом по IV розділу	30	24		6

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ

Мета та задачі курсу. Його зміст, зв'язок з іншими дисциплінами та значення в майбутній роботі мисливствознавця.

РОЗДІЛ І. ЛІСОВІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

Тема 1. Лісовий фонд та лісові ресурси України.

Значення лісу та недеревних ресурсів лісу для народного господарства. Поняття про лісовий фонд. Лісові та нелісові землі державного лісового фонду. Види користувань лісом. Організація побічних лісових користувань, лісовий квиток.

Матеріал для самостійного вивчення.

Лісові ресурси України. Права та обов'язки лісокористувачів при здійсненні побічних користувань.

РОЗДІЛ ІІ. ОСНОВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КОРИСТУВАННЯ.

Тема 2. Основи рослинництва, тваринництва.

Родючість ґрунтів та її значення в сільськогосподарському виробництві. Вимоги культурних рослин до умов життя. Сівозміни та їх значення. Основні прийоми обробітку ґрунту. Застосування мінеральних та органічних добрив.

Умови утримання і вирощування великої рогатої худоби, коней, свиней, кролів.

Матеріал для самостійного вивчення.

Сільськогосподарське користування на землях держлісфонду. Методи їх регулювання в землеробстві. Основні закони наукового землеробства. Зернові, пропашні та зернобобові культури, які вирощують на землях держлісфонду. Теорія годування тварин.

Тема 3. Кормові ресурси лісу.

Кормові ресурси лісу: пасовища і сінокоси. Організація сінокосіння і випасу худоби. Визначення ваги сіна в копицях(скиртах) шляхом обміру. Корма із зеленої фітомаси лісу.

Матеріал для самостійного вивчення.

Продуктивність лісових сінокосів і характеристика основних кормових рослин.

Тема 4. Закладка плодового саду

Закладка плодового саду та догляд за ним. Специфічні особливості садівництва в системі лісового господарства.

Практичне заняття № 1. Розміщення плодових дерев і ягідників в саду

Тема 5. Основи бджільництва.

Роль та значення бджільництва у виробництві сільськогосподарської продукції.

Біологія бджолої сім'ї. Склад бджолої сім'ї. Анатомічна будова бджіл. Розвиток особин бджолої сім'ї. Вуликова та позавуликова діяльність бджіл. Роль зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають розвиток та стан бджолої сім'ї.

Системи сучасних вуликів та їх значення. Вплив умов утримання бджолиних сімей на якість бджіл.

Практичне заняття № 2. Зовнішня будова матки, трутня, робочої бджоли

Матеріал для самостійного вивчення.

Використання бджіл на запиленні сільськогосподарських культур. Запилення та запліднення квіткових рослин. Збір бджолами кормових запасів. Життя бджолої сім'ї протягом року. Основні закономірності розвитку бджолої сім'ї.

Тема 6. Основи звірівництва.

Сучасний стан звірівництва.

Види звірів, які розводяться на фермах. Змінення кліткових звірів у процесі одомашнення. Пороодоутворення у звірівництві. Особливості травлення хутрових звірів.

Утримання кліткових звірів. Основні вимоги до території звірівницьких господарств. Система утримання звірів: шедова та комбінована. Типи кліток, будиночків, шедів для різних видів кліткових звірів.

Матеріал для самостійного вивчення.

Біологічні властивості кліткових звірів. Загальнобіологічні основи розведення звірів. Режим утримання, способи відлову та перенесення звірів.

РОЗДІЛ III. ХАРЧОВІ ТА ЛІКАРСЬКІ РЕСУРСИ.

Тема 7. Дикорослі плоди, горіхи та ягоди.

Їх заготівля, первинна переробка та зберігання.

Харчове та лікарське значення дикорослих плодів, ягід та горіхів. Організація заготівлі дикорослих ягід, плодів і горіхів. Переробка дикорослих ягід, плодів і горіхів. Мочіння плодів і ягід, маринування, сушка і виробництво плодово-ягідних соків.

Матеріал для самостійного вивчення.

Основні види плодово-ягідних, а саме: чорниця, бруслина, журавлина, шипшина, малина лісова, суниці лісові, яблуня дика, груша звичайна, горобина звичайна та чорноплідна.

Практичне заняття № 3. Вивчення ягідних та горіхоплідних рослин

Практичне заняття № 4. Вивчення технологій переробки дикорослих плодів

Тема 8. Гриби, їх переробка і зберігання.

Загальні відомості про гриби. Харчові і лікувальні властивості грибів. Правила зберігання грибів. Фактори, які впливають на ріст і плодоношення грибів. Надання першої медичної допомоги при отруєнні грибами. Способи переробки свіжих грибів: сушка, соління і маринування. Штучне вирощування грибів.

Матеріал для самостійного вивчення.

Організація і обладнання грибоварочних пунктів. Прийомка грибів і підготовка їх до переробки.

Практичне заняття № 5. Вивчення основних видів грибів

Тема 9. Лікарські рослини та лікарсько-технічна сировина.

Значення лікарських рослин. Правила збирання окремих частин рослин. Сушка і зберігання лікарської сировини.

Матеріал для самостійного вивчення.

Основні види лікарських рослин. Міроприємства по покращенню заготівлі і використання лікарської сировини.

Практичне заняття № 6. Вивчення лікарських рослин. Правила їх заготівлі і використання.

Тема 10. Технологія виготовлення деревного вугілля

Типи вуглевипалювальних печей. Технологія вугіллєвипалювання.

Тема 11. Підсочка берези та клена.

Вибір ділянки для підсочки. Техніка і організація добичі соку. Норми навантаження на підсочуєме дерево. Деревні соки, їх цінність, способи переробки.

Матеріал для самостійного вивчення.

Лікарсько-біологічні особливості окремих видів берез. Консервування і використання березового соку.

Практичне заняття № 7. Вивчення видів підсочок листяних порід дерев

Контрольна робота №1.

РОЗДІЛ IV. ОСНОВИ СТАВКОВОГО РИБНИЦТВА.

Тема 12. Техніка устрою та біологічні основи ставкового рибного господарства.

Основні відомості про рибні господарства. Устрій ставкового рибного господарства. Адаптація риб до мешкання у товщі води та на дні. Роль температурного та світлового режимів в житті водних організмів.

Види риб, які розводяться в ставках. Особливості їх розведення. Розмноження, ріст та розвиток риб.

Матеріал для самостійного вивчення.

Макрофіти ставків та їх використання. Розрахунок площі ставків основних категорій в господарствах різних систем та оборотів.

Тема 13. Корми для ставкових риб.

Рослинність ставків та її роль у водоймах.

Зоопланктон і зообентос – природна кормова база ставків.

Штучні корма.

Тема 14. Виробничі процеси в ставковому рибництві.

Підготовка плідників до розмноження. Мічення риби. Розрахунок площі ставків і необхідної кількості плідників.

Одержання потомства риб. Строки і техніка одержання ікри риб. Фактори, що визначають кількість та якість потомства.

Вирощування молоді риб. Фактори, що визначають розвиток мальків. Способи захисту від негативних умов. Годівля молоді.

Особливості розведення коропа. Підбір плідників коропа. Утримання і годівля плідників. Вирощування цьогорічок і дворічок.

Особливості розведення рослиноїдної риби. Особливості морфології рослиноїдних риб. Штучне отримання ікри і молок, запліднення, інкубація.

Розведення хижих риб. Значення хижих риб в ставкових господарствах. Штучне розведення сома. Штучне розведення судака. Штучне розведення щуки.

Особливості розведення форелі. Особливості розведення форелі. Техніка ведення форелевого господарства. Види кормів для форелі, їх приготування.

Зимівля риб. Техніка зимівлі. Фактори, що визначають успішну зимівлю риби. Виробничі процеси в період зимівлі.

Матеріал для самостійного вивчення.

Розрахунок щільності посадки риб у ставки. Добрива, що застосовуються в ставковому рибництві. Визначення потреби ставків у добривах.

Племінна робота: природні групи коропа, визначення екстер'єрних показників. Розрахунок кількості риб в маточному стаді коропа та площі літніх та зимових маточних ставків.

Розрахунок кількості води, кисню в зимувальних ставках. Методи визначення калорійності водних організмів.

Тема 15. Хвороби та вороги риб.

Рекомендації що до виконання самостійної роботи

Для оцінки самопідготовки студенти виконують самостійну роботу у вигляді есе. Есе повинно містити думку автора стосовно визначеної теми. При написанні необхідно вказати суть даного питання, відповідь можна супроводжувати малюнками, схемами і т.п. Структура включає в себе титульний лист із зазначенням дисципліни, теми, ПІБ студента і викладача, крім того, в структуру входить вступ, основна частина есе, висновок, список літератури (якщо є посилання на джерела). Загальний обсяг становить 3-5 аркушів формату А4.

Під час виконання ІНДЗ студент повинен продемонструвати вміння у сфері науково-дослідної діяльності. ІНДЗ студенти виконують самостійно протягом вивчення дисципліни з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Студенти набувають навичок самостійної роботи з літературою, навчаються порівнювати, аналізувати та систематизувати інформацію.

Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання виконується студентами у вигляді презентації. Презентація має містити не менше 15–20 слайдів. До презентації додається пояснювальна записка формату А4, в якій є вступ, основна та заключна частини, також додається перелік електронних ресурсів, з використанням яких було зроблено презентацію. Розкриття питання оцінюється максимально в **5 балів** (шкала наведена вище). Кількість слайдів, якість тексту та ілюстрацій, новизна, логічність викладення матеріалу оцінюється максимально в **5 балів**. Максимальна кількість балів, яку отримує студент за оформлення пояснювальної записки також становить **5 балів**, при цьому враховуються кількість сторінок, наявність структурних частин (вступ, основна, узагальнення), наявність переліку електронних ресурсів, логічність викладення матеріалу. Захист відбувається в усній формі (максимально **5 балів**).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для засвоєння знань з дисципліни «Аквакультура штучних водойм» використовуються такі методи навчання:

- словесні (пояснення, бесіда, лекція, дискусійне обговорення проблемних питань);
- наочні (слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, науково-популярні фільми, роздатковий матеріал);

Методи навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та індивідуально-особистісного підходу; реалізуються через навчання на основі досліджень, посилення практичної орієнтованості та творчої

спрямованості у формі комбінації лекцій та самостійної роботи з використанням елементів дистанційного навчання, в тому числі в інтерактивних методів навчання, мозкового штурму, круглих столів, робиться акцент на саморозвиток особистості та проблемно-орієнтоване навчання.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ:

– поточний (експрес-контроль): - на заняттях проводиться усне опитування декількох студентів для з'ясування ступеня засвоєння і закріплення матеріалу лекційних занять і під час самостійного опрацювання літератури по завданню викладача, -

перевірка ведення конспектів лекцій,

- перевірка виконання завдань для самостійного опрацювання

– рубіжний (контрольна робота);

– підсумковий (диференційний залік, тестування).

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні та контрольні роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі диференційного заліку.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка на лекційному занятті виставляється за активність студента під час дискусії, якість конспекту, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати. Поточний контроль якості здобутих студентами знань здійснюється в усній і письмовій формах. Усна форма реалізується у вигляді їх опитування, а також при заслуховуванні доповідей за індивідуальними темами. Під час підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів фахової перед вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

«Відмінно» Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.

«Добре» Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.

«Задовільно» Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.

«Незадовільно» Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Ю. Я. Єлін, М. Я. Зерова та ін. Дари лісів. Видання 4-е, перероблене і доповнене. - Київ, Урожай, 1987. 352с.
2. Генсірук С .А. Ліси України. Львів : НВФ “Українські технології, 2002. 496 с
3. І.М. Шерман, Г.П. Краснощок, Ю.В. Пилиненко «Рибництво»
https://drive.google.com/drive/folders/1L6sMnsNCL0083r_ckxMMwfd66HS3V7gP
4. Бджільництво / І.А. Бабич, О.Г. Мегедь. - К. : Вища шк., 1987. – 336 с ... посібник / В.В. Мирось, І.Г. Бабарика. - Х. 2007. - 278 с. 15. Таранов Г.Ф ... 193 с
5. Бджільництво: Підручник. – К.: Вища шк., 2001 – 287 с.
Поліщук В.П., Гайдар В.А. Пасіка:-К.,2008. - 284с.
6. Андрющенко А.І., Алимов С.І. Ставове рибництво. – К.: Видавничий центр НАУ, 2008 – 636 с.
7. Алимов С.І. Рибне господарство України: стан і перспективи. - К.: Вища освіта, 2003–336 с.
8. Технологія виробництва продукції тваринництва : підруч. /. [Бусенко О.Т., Скоцик В.Є., Маценко М.І. та ін.] ; за ред. О.Т. Бусенка. - 493 с
9. Розведення сільськогосподарських тварин/ М.З.Басовський, В.П.Буркат, Д.Т.Вінничук та ін.;за редакцією М.З.Басовського. Біла Церква, 2001.- 152 с.
https://drive.google.com/drive/folders/1L6sMnsNCL0083r_ckxMMwfd66HS3V7gP